

Nosi nas rijeka

ELVIS BOŠNJAK

NOSI NAS RIJEKA

HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE SPLIT

PRAIZVEDBA: 02. 03. 2002.

REDATELJICA: NENNI DELMESTRE

"I ljubav je i briga, ali se slabo primjećuje."

V. Kaleb

Riječ "iznutra" glumca nikad ne napušta. Ni nakon dugotrajna rada na ulozi, ni nakon svih redateljskih uputa tipa "nemoj mi pokazivati, daj to iznutra", ni nakon svih razgovora, polemika, savjeta, svađa, mučnina i boli baš onoga mjesta odakle bi to "iznutra" trebalo izići, ni nakon "svakiputponovo" pokušaja da predstavu odigra iznutra... Nikad. A da bi se nešto odigralo iznutra, valja strmim putem duboko u sebe. Poput speleologa. Opasnost i uspjeh klize po istoj niti. I rastu što si dublje. Ta čudna igra osluškivanja vlastita glasa iz ponora vlastite nutrine počinje i traje svaki put kad glumac stane na scenu. A kad glumca stave pred papir da na njemu ispiše svoj pogled iznutra o predstavi u kojoj igra, onda je to poziv na ništa manje težak put.

Priča o predstavi ili pogled iznutra na predstavu *Nosi nas rijeka* Elvisa Bošnjaka, a u režiji Nenni Delmestre, u HNK-u Split, za mene počinje puno prije negoli je Josip Genda izgovorio prvu rečenicu na premijeri 2. 3. 2002.

Sjećam se jednog razgovora u kojemu mi je Elvis onako usput rekao da ima ideju za tekst.

– Znaš ono, ka... jedna familja negdi gori iz Zagore, i ka kolju se svinje... braća rižu meso, dok in mater umire...

Dobro, mislim ja, nije baš da sve puca od dramskog naboja, zapleta i raspleta, ali, k vragu, to je tek ideja, tko zna što sve može stati između jedne zaklane svinje i jedne smrti.

A onda, više se i ne sjećam kad, možda i cijelu godinu poslije, eto Elvisa s tekстом.

– Gotovo. Oš čitat?

Pročitah. I zaista, mnogo je toga stalo između one dvije nemušte slike svinjokolje i majčine smrti. Četiri godišnja doba, malo izrečene radosti i mnogo prešućene boli, mnogo pogleda i malo dodira. Malo riječi i mnogo vode. Cijela rijeka. Ponornica što tek ponekad izvire na površinu, da bi nam pokazala koliko lijepa i divlja zna biti. Lica koje pisac voli, kojima prašta i vjeruje. Didaskalije koje, poput kamere što krupno švenka, otkrivaju zamrznut osmijeh, oštricu pogleda, ruku što premeće i hladi vreli čvarak, cigaretu što izgara na rubu stola, korak što se udaljava, leđa što sakrivaju vlažno oko, jauk bure na promrzlim rukama, vrelinu ljeta na teškim prsima... Svega dovoljno da sam sebi kažeš: "Ovo treba igrati."

Treba! Ali kako?

"Teatar živi od manjka!"

Ova rečenica, što zvoni u svakome tko se pita kako, odredila je put ovog plova niz rijeku već od samog početka. Od prve probe u kojoj smo se mučili

Elvis Bošnjak

NOSI NAS RIJEKA

Praizvedba: Subota, 02. ožujka 2002.

Režija: **NENNI DELMESTRE**
 Scenografija: **DINKA JERIČEVIĆ**
 Kostimografija: **DANICA DEDIJER**
 Glazba, asistent režija: **LINA VENGOECHEA**
 Oblikovanje svjetla: **ZORAN MIHANOVIĆ**
 Oblikovanje tona: **IVICA BILIĆ**

Lica

Stipe: **JOSIP GENDA**
 Nikola: **TRPIMIR JURKIĆ**
 Jerko: **ELVIS BOŠNJAK**
 Seka: **BRUNA BEBIĆ TUDOR**
 Mladen: **ŽARKO RADIĆ**
 Strina: **MILKA PODRUG KOKOTOVIĆ**
 Nevista: **KSENIJA PROHASKA**

Inspicijentica: **Zlata Kovačić**

Rukovoditelj scenske opreme: **Ivica Kalebić** / Rukovoditelj kostimske opreme: **Jadranka Bulić** / Rukovoditelj EST-a: **Ranko Dodig** / Šef pozornice: **Vladimir Vladušić** / Rasvjeta: **Boško Kutlešić-Bijader** / Ton: **Željko Mravak** / Maskerski radovi: **Božana Krstić** / Vlasuljarski radovi: **Marija Mitrić** / Ženski kostimi: **Neda Pilić** / Muški kostimi: **Davorka Dumanić** / Rekvizita: **Zoran Dumanić** / Slikarski radovi: **Petar Periš** / Drvodjelski radovi: **Mate Mamić** / Tapetarski radovi: **Gordan Ivanković** / Brvarski radovi: **Mate Vranjić** / Kiparski radovi: **Nikola Džaja**

d r a m a

s gomilom apostrofa što su ukidali samoglasnike i od rečenica stvarali okamenjenu glazbu.

'Ko je čov'k? Je l' oni dol' čov'k? Jes' ti čov'k?

Na površini suša, u utrobi ponornica.

Govori se nevažno da se ne bi govorilo važno. I radi se. Mnogo se radi.

Vi volite radit jer onda ne morate mislit, ne morate razgovarat o stvarima o kojima bi tribalo razgovarat. A razgovarat se mora...

Sve je tu "ispod". U svakom od četiri čina postoji mjesto na kojem se obavlja posao, a ispod njega skriva muka. Na stolu meso koje se *mora izr'zat*, a ispod misao na majku koja se *topi ki vosak*. U polovici bačve, nad vatrom, topi se mast, a rane prošlosti duboko sakrivene, zakopane u pepelu. Na velikim metalnim bačvama uređuju se, prebrojavaju i spremaju pršuti, a ispod skriven nož ljutnje zbog podjele nasljedstva. Pa opet stol s kojega se jede pršut, na

kojemu se izrađuju vrata za novi svinjac, ispod skrivena spoznaja o bolnoj blizini drugoga. Na stolu borba za život, a ispod skrivena nada da možda ipak...

Polako shvaćamo da je mjera ove predstave, zapravo, mjera između onog izgovorenog i onog neizgovorenog. Ta je mjera mala, a put od shvaćenog do učinjenog velik.

Ovdje se radi o "milimetrima": Nenni nas matematikom navodi na neophodnost one unutrašnje, glumačke samodiscipline. "Ako ste za milimetar jači u emociji, sve vrišti od preglumljenosti, ako ste za milimetar slabiji, ne zanima me, dosadno je!"

Ali, kako? Kako?

Ispočetka, pa ponovo, ispočetka, pa ponovo... Eto kako.

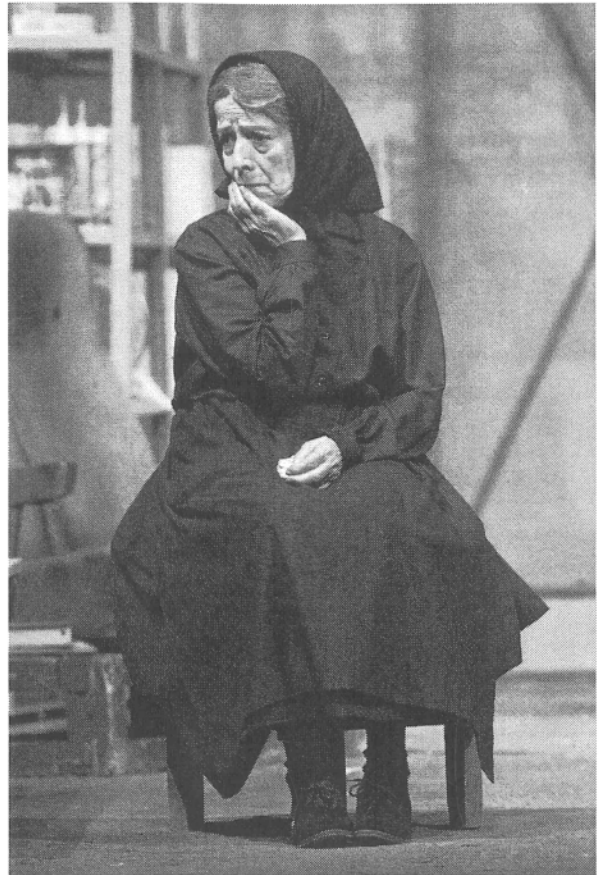
Svaki put ponovo. U potragu za mjerom, za onim milimetrom istine u sebi, za onim već spomenutim "iznutra".

Ali nije da ne može drugačije. Može! I to vrlo lako. Hvala Bogu, stereotipa ima. Znamo mi to, zar ne? Samo otvoriš ladicu, sjedneš malo na apostrofe, nagaziš na samoglasnike (tamo gdje ih ima) pa ih zaviješ i razvučeš, navučeš na lice nekakvu retardiranu grimasu, poslužiš se sličnom gestom... i eto... nikoga i ničega! Ali Nenni ne da nikomu i ničemu na scenu. Hoće lica!

Stipe, najstariji brat (Josip Genda), Nikola, srednji brat (Trpimir Jurkić), Jerko, najmlađi brat (Elvis Bošnjak), Seka, njihova sestra (Bruna Bebić Tudor), Strina, njihova strina (Milka Podrug Kokotović), Mladen, Sekin udvarač, poslije muž (Žarko Radić), Nevista, Stipina žena (Ksenija Prohaska). Nenni traži sedam lica! A ta se lica međusobno traže po garaži. Po tom prostoru u koji se ulazi zato jer se mora, jer se nema kamo ili zato da bi se donijela pokoja rijetka novost, i iz kojeg se izlazi da bi se pobjeglo. Lica se traže i tek se ponekad dotaknu. Između dvaju poslova.

Kad smo mi glumci dotakli lica? Ili kad su ona dotakla nas?

Čini mi se da su ona nas dotakla u prvoj fazi rada, kad smo opipavali onu sušu u rečenici i osluškivali ponornicu u sebi. Ona su polako ulazila u nas preko svih onih šutnji koje je valjalo čuti, da bi ih

Elvis Bošnjak, *Nosi nas rijeka*, HNK Split, Milka Podrug Kokotović

se odšutjelo, preko svih onih tajni koje je trebalo razotkriti, da bi ih se moglo skriti.

Moje iskustvo ne pamti toliko realnih, onih svakodnevnih, banalnih radnji koje je trebalo obavljati kroz sva četiri čina. A mi smo ta lica dotakli baš u obavljanju takvih poslova. U načinu kako izrezati sve to meso, kako "urediti" pršute, kako naoštiti noževe, kako obrisati masne ruke i znojno čelo, kako zapaliti cigaretu, kako osjetiti hladnoću u kostima pa ih zgrijati čašicom rakije. U načinu kako dodirnuti onu koju voliš i okrenuti glavu od onoga tko ti bježi iz srca, u načinu kako "potegnuti" nož na vlastitog brata, kako čuti pitanje koje godinama čekaš: *Kako je umro moj Miro?*

Elvis Bošnjak, *Nosi nas rijeka*, HNK Split, Milka Podrug Kokotović

I tako, u tom međusobnom dodirivanju lica i glumaca, kroz Nenninu "milimetarsku" sigurnost u put, tj. u tok rijeke niz koju smo se upustili, kroz dokumentarnost Cicinih kostima i Dinkine garaže, kroz Lininu glazbu koja je poput duboka udaha, rasla je ova predstava, sve do onog trenutka kad ju je Genda otvorio publici: *Kaže vratar, da kako moremo klat prasad dok mate' um're*, a isto tako i zatvorio: *Gospa sinjska se uznojila nad nami!*

A publika? Publika se smije!

– Čovječe, ti si napisao komediju, a da to nisi znao – kažem Elvisu.

Ali drugačiji je to smijeh. To je smijeh olakšanja između dvaju grčeva utrobe. Jer nakon smijeha, opet

ih čeka rečenica koju tako bolno izgovara Strina:

Smijala se i ja... A sad se, eto, smijen u vitar.

I na kraju ono: *Ne znan ti sinko... Nosila me rijeka...*

I nas skupa s njom.

I još nas nosi...